

A könyvtár integráló szerepe: a croydoni megoldások

BATT, Adie

A londoni Croydon kerület önkormányzatának környezetvédelmi, kulturális és sport-főosztályához tartozó könyvtári hálózat helyettes vezetője „Library services for social inclusion: The Croydon approach” címmel tartott előadást a British Council és a Könyvtári Intézet 2004. április 13-án rendezett konferenciáján, „A könyvtár mindenkié!” című 3. brit-magyar szemináriumon az Országos Széchényi Könyvtárban. A tanulmányt Murányi Lajos fordította.

Háttér-tényezők

Croydonnak több mint 331 ezer lakosa van, akik nagyon különbözőek kulturális, etnikai, nyelvi és társadalmi szempontból. Szegény és gazdag negyedei egyaránt vannak. A lakosság 36%-a a fekete és más etnikai kisebbség tagja, legalább 85 nyelvet beszélnek itt az angolon kívül, és a legutóbbi években a kerület sajátos jellemvonása lett, hogy egyre emelkedik a menekültek és a bevándorlók száma. A menekültek csoportjai is sokszínűek: több mint 48 nemzet képviselőit találjuk a legutóbb érkezettek között. Egészét tekintve írás és számolás tekintetében az átlagnál valamivel jobbak a mutatók Croydonban, mint Londonban és az Egyesült Ki-

ráltságban, de akadnak a kerületben olyan negyedek is, ahol az alacsony és nagyon alacsony írás- és számolni tudás százalékos aránya kétszerese az országos átlagnak.

Croydon könyvtári ellátását egy nagy központi könyvtár, tizenkét központi fekvésű fiókkönyvtár, egy turisztikai tájékoztató központ, egy helytörténeti könyvtár és levéltár, egy mozgókönyvtár és egy, az otthonról valamiért kimozdulni nem tudókat segítő szolgálat biztosítja. A 2003/2004. évben a kerület könyvtárai 2,1 millió egységet kölcsönöztek, 2,5 millió látogatót regisztráltak, 4,6 millió fonttal gazdálkodtak 146 főfoglalkozású könyvtárosnak megfelelő létszámmal.

Stratégiai összefüggések

A társadalmi integrációt szolgáló szolgáltatások fő stratégiai alapja a kulturális minisztérium (DCMS) tíz évre szóló stratégiai terve, a *Framework for the Future: Libraries, Learning and Information in the Next Decade* (A jövő keretei: könyvtárak, tanulás és tájékozódás az elkövetkező tíz esztendőben) köz-könyvtárakra vonatkozó része leszögezi: „a társadalmi integráció megvalósítását a könyvtáraknak legfontosabb feladatuknak kell tekinteniük”. A kerület önkormányzata a hat legfontosabb teendő egyikének a „szolgáltatások jobb és igazságosabb igénybevételi lehetőségét” tekinti, a könyvtárak céljai között pedig az is szerepel, hogy „a szolgáltatások használatát gátló fizikai és társadalmi akadályokat fel kell számolni”.

Középpontban a társadalmi integráció

Többféleképpen is segíthetik a könyvtárak a társadalmi integrációt: öregbetűs és hangos-könyvek beszerzésével, a különböző kultúrák megünneplésével, jól megközelíthető épületekkel és megértő, barátságos személyzettel. A *People's Network* (A lakosság hálózata) program a könyvtárba nem nagyon járók széles körének – köztük a fekete fiatal férfiaknak és a bevándorlóknak – jelentett komoly vonzóerőt. A társadalmi integrációnak másik fontos területe az iskolákkal közösen végzett munka. A kerület valamennyi könyvtára kapcsolatban áll a vonzáskörében működő iskolákkal; a gyerekek ellátogatnak a könyvtárba, megismerkednek a könyvtár adta lehetőségekkel. A *Könyvek ösvényén* (Book Trail) nevű, évente sorra kerülő olvasómozgalom, amelyben közel 6000 gyerek több mint 50 000 könyvet olvas el, jó példa arra, hogy nem elég csak népszerűsíteni a gyermekek és az iskolák számára ezeket a programokat, ha mindenki számára egyenlő esélyeket akarunk biztosítani (a könyvtárban).

Szerveztünk foglalkozásokat állami gondozott gyermekek számára, diszlexiás gyerekeknek könyvek és hangszalagok biztosításával, és kétnyelvű könyvekkel láttunk el olyan gyermekeket, akiknek az anyanyelve nem az angol.

1. Iskoláskor előtti tanulási formák

Ebben a részben azokról a programokról szeretnék beszámolni, amelyek kerületünk könyvtáraiban egy ideje már működnek (*Bookstart*, *Baby Rhyme-time*), vagy kialakulóban vannak (*Wiggle and Giggle*, *Baby Book Crawl*), illetve egy országos kezdeményezésről (*Sure Start*). Ezek közül a legfontosabb a *Könyvstart* (Bookstart) nevű kezdeményezés, amely átformálta korábban végzett munkánk jellegét, és amely indulása, 1999 óta teljesen átalakult. Előtte – a többi könyvtárhoz hasonlóan – mi is csak beszélünk arról, hogy szeretettel várjuk a kicsiket szüleikkel együtt a könyvtárban, és mondtuk ugyan, hogy „nem lehet elég korán kezdeni a könyvtárba járást”, de nem nagyon volt mivel becsalogatnunk őket a könyvtárba. A *Könyvstart* bevezetése óta minden, kerületben született kisbaba személyre szóló meghívást kap a könyvtárba. Az a tevékenység pedig, ami becsalogatta a kicsiket és szüleiket a könyvtárba, a *Mondóka-tanulás* (Baby Rhymetimes) volt, amelyet hetente tartottunk a kerület könyvtáraiban, a központi könyvtárban pedig háromszor egy héten.

A *Könyvstart* a könyvtárak és az egészségügyi dolgozók (védőnők) közös tevékenysége. A városnegyedben évente megszülető 4500 kisbaba a nyolc hónapos korban esedékes egészségügyi ellenőrzés során könyvajándékot és egy meghívót kap a helyi könyvtárba. A *Könyvstart*-vizsgálatok azt mutatják, hogy minél korábban tudunk belépni a könyvekkel és az olvasással a gyermekek életébe, annál nagyobb hatással lesz ennek fejlődésük szempontjából. A *Könyvstart*-csomagok lehetővé tették, hogy

szoros kapcsolat alakuljon ki a könyvtárak és gyermekorvosi rendelők között. Ez is a társadalmi integrációt szolgálja, mert minden kerületben születő kisgyermek megkapja a csomagot, és a könyvtár logopédusokkal is kialakít kapcsolatokat, hogy továbbfejlessze ezt a szolgáltatást.

Mondóka-tanulás (Baby Rhymtime)

Ezt a formát kifejezetten a *Könyvstart* támogatására dolgozták ki, hogy ösztönözzék a szülőket: a könyvcsomag kézhezvétele után tegyék meg a következő lépést, menjenek el egy könyvtárba. Ezek a foglalkozások rövidek, vidámak és nagyon interaktívak, ahol egy-egy gyermekkönyvtáros a kicsiknek és szüleiknek gyermekverseket, mondókákat és dalokat tanít. Ezek a programok az olvasás megalapozását segítik, és a nyelv korai megkedveltetésével a szülők biztos alapot teremthetnek az olvasástanuláshoz. A központi gyermekkönyvtár foglalkozásai ma már olyan népszerűek, hogy kettőt is rendeznek csütörtök délelőtt, hogy mindenki beférjen. 80–100 szülő és kisgyerek van jelen minden alkalommal. A szombat délelőtti foglalkozásokat azoknak a szülőknél a kérésére vezették be, akik újra munkába álltak, egyik váratlan folyamánya pedig a foglalkozásokon megjelenő apák nagy száma volt. A részt vevő szülők összetétele tükrözi a kerület társadalmi, etnikai és kulturális sokszínűségét, és úgy véljük, ebben a sikerben főleg az orvosi rendelőkben végzett népszerűsítő munka játszott szerepet.

Játékos foglalkozások (Wiggle and Giggle sessions)

Ezek hosszabb játékos foglalkozások tizenhét hónaptól két és fél éves korú gyermekek számára. A foglalkozás a tevékenységre, mondókákra és énekekre koncentrál, és jóval több mozgással jár együtt, mivel a nagyobb gyerekek magabiztosan mozognak már, és koordinációjuk is fejlettebb.

Ezeknek a tevékenységeknek a sikerét jelzi, hogy ma már nagyon sok gyermek és szülő kapcsolódott be mind a *Könyvstart*ba, mind a *Mondóka-tanulás*ba. 2003-ban 28 313 szülő és kisgyermek vett részt a foglalkozásokon: ez 84%-os növekedést jelent az előző évhez képest.

Könyvstart – könyv-mászóka (Bookstart Book Crawl)

A *Könyvstart – könyv-mászóka* program – amely mára országos kezdeményezéssé vált – Croydonból indult, ugyanis a könyvtárosok nem akarták a hosszú nyári szünet alatt elveszíteni azt a sok szülőt és gyermeket, akik a *Mondóka-tanulás*ra jártak. A *Könyvstart – könyv-mászóka* a kicsik számára szervezett nyári olvasóprogram, amely a könyvtári tagságot népszerűsíti, ösztönzi a könyvkölcsönzést és a könyvtárba járást, és amely rendkívül népszerűnek bizonyult. 2003-ban a nyári szünet 5 hete alatt 731 kisgyermek vett benne részt, akik 4000-nél is több könyvet vettek kézbe.

A Biztató kezdet Broad Gardenben

A *Biztató kezdet* (Sure Start) olyan országos projekt, amely a gyermekszegénységet és a társadalmi kirekesztettséget kívánja felszámolni¹. Ezt a központi kormányzat finanszírozza; a kerület könyvtáraiban sikerült támogatást szerezni egy írás- és olvasástudás fejlesztésével foglalkozó szakember beállítására, aki a családokkal működik együtt a könyvtár népszerűsítése érdekében, valamint írás- és beszédkézség-fejlesztéssel foglalkozik.

A Broad Green-i könyvtárban foglalkozásokat és összejöveteleket tartanak szülők és gyermekeik számára. *Könyvstart-plusz* csomagokat állítottak össze a kétéveseknek: magnószalagokat, egy könyvet és egy újabb könyvtári meghívót tettek egy hátizsákba. A környék más szolgálataival és lakosság-csoportjaival partner-kapcsolatokat építettek ki, és az egyik könyvtáros több időt szentelhet a környék

gyermekrendelőinek és iskoláskor előtti csoportjainak a felkeresésére.

2. A házhoz kötött emberek segítése

Croydon könyvtárai azokat is szolgálják, akik nem tudnak kimozdulni otthonról, illetve akik bentlakásos intézményekben vagy hajléktalan-szállón élnek. Közel háromszáz főt látnak el otthon, százat bentlakásos intézményekben, de közülük csupán öt volt a fekete vagy más etnikai kisebbség tagja. Megalakult egy munkacsoport, amely az etnikai kisebbségekért felelős könyvtárosból – a házhoz kötötteket ellátó szolgálat vezetőjéből – és egy könyvtárosból áll; utóbbinak azt kell elemeznie, miért tér el ennyire a szolgáltatás fogadtatása a croydoni etnikai kisebbség körében. Felkerestek különböző lakossági csoportokat és egyéneket is, hogy tájékoztassák őket erről a szolgálatról, és megtudják, mit várnak a szolgálattól, és hogy – ha lehetséges – min változtassanak, hogy jobban megfeleljen a fekete vagy más etnikai kisebbség igényeinek. A beszélgetések során az alábbiak hangzottak el:

- ☞ Az idősebbek közül többen szívesen elvitetik magukat a település kulturális központjába, napközi otthonába vagy ebédet biztosító klubjába, ahol anyanyelvükön beszélgethetnek honfitársaikkal.
- ☞ A felkínált könyvek és öregbetűs könyvek mellett egyéb anyagokat is kérnek: magnószalagokat a nyelvgyakorláshoz és megfelelő népszerűt.
- ☞ Többen is felajánlották, népszerűsíteni ezt az új lehetőséget az ázsiai napilapokban, és felhívták a könyvtárosok figyelmét olyan környékbeli ismerősökre, akik ugyancsak nem tudnak egyedül kimozdulni hazulról.
- ☞ Többen jelezték, hogy félnek idegeneket beengedni az otthonukba.

A beszélgetések és vizsgálatok eredményeképpen egy új és megfelelő bibliobuszt állítottunk be, amely elég kicsi ahhoz, hogy be lehessen állni vele a bentlakásos intézmények udvarára, és eljusson néhány ebédlőbe és közösségi találkozóhelyre, amelyeket a beszélgetések során javasoltak. A mozgókönyvtár jól megközelíthető; a járóképesek oda tudnak menni, a tolokocsisokat pedig könnyen fel lehet segíteni a buszra, ahol maguk válogathatnak az állományban. Megnőtt a használók önállósága, hiszen most már személyesen választhatják ki a kívánt könyvet, hangos-könyvet, DVD-t. Számos sikeres látogatásra került sor, és meglepő fejleményként számos lakásban nemzetiségi nyelvű olvasó-körök alakultak. A kapcsolatok továbbra is fejlődnek; a szolgáltatás sokkal népszerűbb lett, és a kerület sokkal több fekete és más etnikumhoz tartozó lakosa veszi igénybe, mint azelőtt.

3. Az alapkészségek oktatása

Az alábbi törekvések bizonyítják, hogy az állam szíven viseli az írás- és olvasástudás terén nehézségekkel küzdő felnőttek készségfejlesztését:

1. Az *Egész életre szóló készségek* (Skills for life) a kormányzat nemzeti stratégiája, amely a társadalom periferiáján élők beilleszkedését segíti,
2. A *Jövő keretei* (Framework for the Future) pedig a kormányzat tíz évre szóló közművelődési könyvtári programja, amely az alapkészségek kialakítását végző szektorral együttműködve az olvasás-fejlesztést népszerűsíti.

A Croydonban végzett vizsgálatok kimutatták, hogy a népesség 13%-ának az írással és olvasással, 18%-ának pedig a számolással vannak alapvető gondjai. A *Dél-Londoni Oktatási Együttműködés* (South London Learning Partnership, SLLP) pénzügyi támogatásával a hat dél-londoni kerület egy-egy könyvtárosa vehetett részt az alapkészségek tanítására felkészítő tanfolyamon. Az SLLP által finanszírozott tanári segédleteket is biztosítottak az SLLP-hez tartozó kerületek központi könyvtárai-

ban. Azok a könyvtárosok, akik részt vettek a felkészítő tanfolyamon, munkacsoportot hoztak létre a könyvtári szolgáltatások elemzésére és annak megállapítására, milyen módosítások szükségesek, hogy még jobban megfeleljen azok igényeinek, akiknek gondot okoz az írás-olvasás. A projekt céljai az alábbiak voltak:

- ☉ a meglévő dokumentumok felhasználása és gyarapítása,
- ☉ megfelelő szoftver biztosítása a *People's Network*-on,
- ☉ megfelelő publicitást biztosító anyagok kidolgozása,
- ☉ részvétel az iskolarendszerű felnőttoktatást és továbbképzést végzők, lakossági csoportok és munkahelyekhez kapcsolódó szolgáltatók segítségével,
- ☉ rendezvények tartása a könyvtári szolgálat népszerűsítésére azok számára, akiknek hiányosak az alapkészségeik,
- ☉ helyi, alapkészségeket oktató tanfolyamok ajánlása a könyvtárban,
- ☉ közhasznú információkat tartalmazó anyagok összeállítása azoknak a lakosoknak, akiknek nehézségeik vannak az alapkészségek terén.

Nyilvánvaló volt, hogy külső források nélkül képtenség megvalósítani a projekt céljait, ezért pályázatot nyújtottak be a SLLP-hez többlet-támogatásra; a könyvtárosok a projekt finanszírozására az SLLP tanácsának kapacitásnövelő alapjához pályáztak, és valamennyien nagyon boldogok voltak, amikor megtudták, hogy a projekt 20 ezer font támogatásban részesült.

Folytasd! (Get On)

A munkacsoport elhatározta, hogy a gyűjteménynek a *Folytasd!* ('Get On') nevet adja, mivel éppen ekkor zajlott az oktatási minisztérium *Get Rid of your Gremlins, Get On* nevű kampánya² [nagyjából „Szabadulj meg a manóktól, a rossz szellemektől,

és folytasd a tanulást!"]], aminek nagyon jó volt a fogadtatása és a visszhangja. Az országos kampányhoz való csatlakozás előnyei között megemlíthető, hogy egyrészt megerősítő tényező volt, másrészt ingyenes publicitást biztosított a tv-reklámok, a *Reading Agency* által készített reklám-könyvjelzők és az országos kampányirodától beszerezhető tollak, kitűzők, plakátok révén.

A dokumentumállomány fejlesztése

Amikor átnéztük a meglévő állományt, az anyag zöme érdektelennek és ódivatúnak bizonyult, és nem is volt kiemelt helyen. A könyvtárosok tudatában voltak annak, hogy ezt az állományt nem fogják használni a rászorulóknak, hacsak nem propagálják aktív módon. Összeállítottak egy kisebb állományrészt, amely olvasmányos könyvekből – mint az *Open Door* sorozat kötetei –, közkedvelt szépirodalomból és ismeretterjesztő könyvekből állt, utóbbiak között gyakorlati nyelvtan-, írás-, kiejtési és számtan-munkafüzetek, valamint gyakorlatias tudnivalókról szóló művek voltak (hogyan folyamodjunk állásért, barkácsoljunk, autóvezetés, hogyan gazdálkodjunk a pénzünkkel stb.). Minden könyv borítójára és gerincére a *Folytasd!* címkét ragasztották, ami jelezte, hogy a mű a *Folytasd!* állományhoz tartozik. Mind a hat könyvtárban új állványokon helyezték el őket borítójukkal kifelé.

A beszerzett szoftver a *NEC³ Numbers for Life* (= Számok egy életre) egyik szoftvere volt, amelyet a *People's Network* számítógépekre telepítettek számos, érdekes weboldalra mutató linkkel egyetemben. Még túl korai lenne használati adatokról beszámolni a szoftvert illetően, de remélhetőleg sokan fogják használni ezeket a programcsomagokat. A csoportos könyvtárlátogatások során is felhívjuk rájuk a figyelmet, mivel ez alternatív módszert kínál a tanuláshoz és a készségfejlesztéshez. Sor került a könyvtárt népszerűsítő anyagok/nyomtatványok felülvizsgálatára is, és egy tetszetős „Isten hozta Croydon könyvtáraiban!” feliratú levelezőlap is készült, amelyen a könyvtárral kapcsolatos fontosabb

tudnivalók is szerepelnek. A levelezőlap szövegét a városnegyedben lakók által beszélt számos nyelvre lefordították, hogy a könyvtári szolgáltatásról minél szélesebb körben tudomást szerezzenek.

A könyvtár vonzerejének növelése – outreach

Könyvtárbemutatókat tartani ma már nem számít újdonságnak, de addig csak véletlenszerűen került sor rájuk, ami elsősorban a könyvtárral kapcsolatot tartó csoportszervezőn múltott. Ez a projekt most arra vállalkozott, hogy a könyvtárosokat aktivizálja. Az egyik tanárnő kijelentette, hogy azért nagyon fontos hely a közkönyvtár, mert diákjai és azok családja is életük végéig használhatják, míg az iskolai könyvtárba csak a diákok járhatnak, azok is csak tanulmányaik alatt. Az iskolákban az osztálytermekben tett első látogatások és a diákokkal a könyvtárról folytatott beszélgetések nyomán a könyvtárosok már ismerték a diákokat, amikor másodszer találkoztak velük – a könyvtárban –, és ott körbekalauzolták őket. Az ajándéktollak, -könyvjelzők és -olvasmányaplók elsősorban azért nyerték el a diákok tetszését, mert hasznosak voltak. Néhány diáknak könyvlistát kellett készítenie a házi feladatához, és az olvasmányapló erre is alkalmas volt. A helytörténeti részleg és a gyermekkönyvtári szolgáltatások is jól „előkészítették a talajt”: odavonzák a felnőtt korú tanulni vágyókat.

A projekt öt hete alatt 126 diák ment el valamelyik kerületi könyvtárba, és 42 be is iratkozott. A projekt igazolta, hogy kölcsönös hasznot hoz a könyvtárosok, oktatók és diákok számára egyaránt, ha partneri viszony alakul ki, és az oktatók ragaszkodnak a csoportfoglalkozások továbbfolytatásához.

Közhasznú információk

A kerület könyvtárainak van egy adatbázisa, amelyben 2500 helyi szervezet és intézmény található. Az adatbázist a szervezetek jellege szerint csoportosítva ki is nyomtatták, és a világhálón is elérhetővé

tették. A helyi információkért felelős könyvtáros véleménye szerint az adatbázis megfelelő átalakítás után nagyon értékes lehet azoknak a felnőtteknek, akiknek hiányosak az alapkészségei. Kerületi információs csomagok készültek, amelyben a kerület iskoláiról, egészségügyi intézményeiről, az állampolgárok számára szolgáltató tanácsadó irodákról, munkaközvetítő ügynökségekről, a könyvtári és szabadidős lehetőségekről hasznos információk szerepeltek. A csomagban szereplő anyag szövegét érthetőség és egyszerűség szempontjából is tesztelték a SMOG (= Simplified Measure of Gobbledygook) segítségével. Ezek a csomagokat azután szétosztották a helyi ügynökségek és az alapkészségeket oktatók között – a visszajelzést biztosító kérdőívekkel egyetemben.

Összegzés

Ez a fejlesztő tevékenység nagyon fontos. A programok indításához és lebonyolításához azonban sok időre és többletforrásokra van szükség, megvalósításuk és levezetésük pedig sok kockázattal és kísérletezéssel jár. A projekteknek fenntarthatóknak kell lenniük, és erre már kidolgozásuk alatt érdemes figyelni, hogy a programokkal elért eredményeket tovább lehessen vinni. Hatásuk sem mutatható ki egykönnyen: néhány célcsoportban a résztvevők száma lehet nagyon kevés, mégis jelentős az elért eredmény. A könyvtári szolgáltatások minőségének és hatókörének továbbfejlesztése is eredményes volt, ez tagadhatatlan: a társadalom periferiájára szorult csoportokkal való foglalkozás során a lelkes és elkötelezett könyvtárosok új készségekkel gyarapodtak, és ez biztos alapul szolgál további munkájukhoz.

Jegyzetek

1. A Sure Start minden gyermek számára optimális indulást kíván biztosítani a kisgyermekkorú oktatás, gondozás, az egészségügyi ellátás és a családsegítés összekapcsolása révén (lásd <http://www.surestart.gov.uk/>). (A ford.)
2. A „manók” (ezeket színészek játszották) a kampány során az olvasás, írás és számolás, vagyis az alapkészségekkel hadilábon álló felnőttek számára szervezett tanfolyamokat (is) népszerűsítették. (A ford.)
3. A NEC (National Extension College = Országos Továbbképző Főiskola) 40 évvel ezelőtt jött létre játékonysági intézményként a különböző korosztályok számára (bővebben <http://www.nec.ac.uk/info/>).

Fél milliárd forint értékű átalakítás az ELTE Egyetemi Könyvtárban. Tájékoztató az ELTE Egyetemi Könyvtárban folyó átalakítási és fejlesztési munkákról

Az ország legrégebb, 1561-ben alapított tudományos szakkönyvtárában évek óta jelentős belső átalakítás zajlik. Tekintettel arra, hogy a munkálatok ebben az évben felgyorsultak, szükségessé vált a szakmai közvélemény tájékoztatása az átalakítás okairól és tartalmáról. Az Egyetemi Könyvtár főigazgatója,

Szögi László 2004. július 28-án sajtótájékoztatót tartott a könyvtárban folyó fejlesztési, átalakítási munkákról. Idézzük a sajtótájékoztatóra készült összeállítást:

„Az Egyetemi Könyvtár ... másfél milliós állományának egy része olyan különleges érték, amely a nemzeti kulturális örökség szerves alkotóeleme. Kódexei, ősnymtatványai, 50 ezer egységnél nagyobb 16–18. századi gyűjteménye különleges gondozást, restaurálást, korszerű számítógépes feltárást, ugyanakkor az értékhez méltó bemutatást követelnek, s mindez nagyon sok pénzbe kerül, ami meghaladja az ország legrégebbi és legnagyobb egyetemének anyagi lehetőségeit is. E feladat mellett az intézmény egy rendkívül széttagoltan települt hatalmas egyetem központi könyvtári feladatait is ellátja. Az ELTE könyvtári rendszere decentralizált, az Egyetemi Könyvtár mellett kari és intézeti könyvtárak hálózatából áll, hiszen az oktatóknak, hallgatóknak lehetőleg az oktatáshoz közel kell biztosítani az információkhoz való minél gyorsabb hozzáférést. Ennek megfelelően az Egyetemi Könyvtár másik nagyon fontos feladata egy összegyűjtött virtuális könyvtár, számítógépes integrált könyvtári rendszer irányítása, fejlesztése és bővítése.

Ez a hálózat kapcsolja egybe az egyetem egyre több könyvtárát.

A rendszerváltás óta bekövetkezett hatalmas mértékű átalakulás és az informatika elképesztő sebességű fejlődése a felsőoktatási könyvtárakat nagy mértékben érintette. Napjaink könyvtárhasználati szokásai tökéletesen eltérnek, akár az 1980-as évek elejének módszeraitól. A ma igénye az információhoz való azonnali, de legalábbis nagyon gyors hozzáférés, a különböző – egyre inkább digitális – technikával történő másolatkészítés, természetesen a hagyományos kölcsönzés mellett. A helyben olvasás igénye csökkent és egyetemeken esetében inkább az oktatás színhelyéhez közel jelentkezik. A korszerű könyvtárban igény van az informatikai szolgáltatások teljes körére, a kiscsoportos közösségi tanulás lehetőségére, s nem utolsósorban hatalmas, könnyen használható, korszerű szabadpolcos állományra. Az új modern egyetemi könyvtárak e szempontok figyelembe vételével épültek és épülnek szerte a világban.

E feltételeknek az 1876-ban épült Egyetemi Könyvtár egyre kevésbé tudott megfelelni, tehát az átalakítás elkerülhetetlen volt. Az elmúlt másfél évtized finanszírozási gondjai, amelyek a közelmúltban csak fokozódtak, még sürgetőbbé tették a könyvtári munka újra gondolását.

(Folytatása: 606. p.)

Az 1950-es években kialakított gyűjtőkör ma már nem tartható, tehát egyetlen belül és az egész magyar tudományos könyvtári rendszerben is, újra kell gondolni a gyűjtőköri felosztást és el kell kerülni az átfedéseket, jobban kell használni a rendelkezésre álló csekély anyagi eszközöket. Fokozatosan áll ez a külföldi folyóiratok beszerzésére, figyelembe véve azt, hogy napjainkban az elektronikus úton elérhető on-line folyóiratok és adatbázisok iránt egyre nagyobb az igény. Az átalakítási tervek készítésénél elkerülhetetlen egy egységes egyetemi közgyűjteményi koncepció – könyvtár, levéltár, múzeum – megvalósítása.

Az Egyetemi Könyvtárban folyó átalakítás egyik kiemelt célja a gyűjtemény 1800 előtt keletkezett részének leválogatása és bemutatása. Az elmúlt években elkülönített biztonsági berendezésekkel ellátott raktárakba kerültek a Kézirattár és a Régi Nyomtatványok osztályainak anyagai. A leválogatás 2004 végére fejeződik be, a 18. századi anyag összegyűjtésével. Ez az anyag részben a régi nagyolvasó, részben az ún. műemlék-raktár polcaira kerül és ott nyer értékéhez méltó elhelyezést.

E gyűjteményrész tételes számítógépes feltárása megkezdődött, a 16. századi állományról már el is készült. E katalógusok, a címlapok digitális felvételeivel együtt, fokozatosan elérhetők lesznek az interneten is, s így teljesül a nemzeti kincsek széles körű megismertetése is. A 17-18. századi állomány feltárása megkezdődött, de a személyzet létszámától függően még éveket vehet igénybe. Csak a 16-17. századi állományból közel 3000 kötet szorul restaurálásra, ami 100 ezer forint átlagárral számolva, kb. 300 millió forint költséget igényel. A hazai lehetőségeket ismerve, ez akár több évtizedes program lehet, de ne feledjük, felbecsülhetetlen értékű nemzeti kincsekről van szó.

Miután az elmúlt évek tapasztalata az volt, hogy a 125 éve épült nagyolvasóban a modern könyvtári szolgáltatásokat nem lehet biztosítani, ugyanis a terem műemlék jellegénél fogva, nem jöhetett szóba az átalakítás sem, egyértelmű volt a következtetés: olyan funkciót kell adni a teremnek, amely megfelel a jellegének, s amelyhez hasonló funkció – Európa számos más régi könyvtárában – jól bevált.

A jelenlegi munka során a teremben lévő könyvállományt lecserélik, s ezek helyére kerül – minél jobb helykihasználást követve – a 18. századi állományrész egy része. A későbbiekben ezt a termet lehet használni arra, hogy időszakos kiállításokon bemutassák a könyvtár értékes könyveit, megteremtve az alapját az ország legrégebbi egyetemén már régóta hiányzó egyetemi múzeumnak is. Ezen kívül, a terem méltó és alkalmas helyet biztosít a tudományos rendezvényeknek, konzultációknak, valamint egyedi kutatómunka végzésének is.

Az átalakítás másik fontos célja, az olvasói, használói igények korszerűbb kielégítése. Az ún. nagykatalógus áthelyezésével új helyeket teremtenek a könyvtár többi olvasótermében, ahol az átalakítások után 76 férőhely alakítható ki, a megfelelő informatikai feltételekkel együtt. E termekben kibővítik és modernizálják a szabadpolcos állományt, ezzel is könnyítve az olvasók, kutatók munkáját. Olyan berendezéseket szereznek be, amelyek a hátrányos helyzetű (pl. gyengén látó) olvasókat segítik.

A következő években az épület Reáltanoda utcai oldalán, a második emeleten három új olvasói teret nyitnak meg, összesen 80 férőhellyel. E termekben is korszerű számítógépes hálózatot építenek ki, s gazdag szabadpolcos állomány kerül a polcokra, tematikus csoportosításban. A könyvtár aulájába szabadon használható számítógépes e-pont lesz elhelyezve, a beérkező olvasókat információs szolgálat segíti. Itt fogják árusítani az egyetemet, a könyvtárat és a gyűjtemény értékeit bemutató kiadványokat, prospektusokat és emléktárgyakat.”
